

Nieuwsbrief 33

NAJAAR 2022

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen

TEN GELEIDE

Noodzakelijke zingeving

/ 4

BOEKBESPREKING
WETENSCHAP &
WERELDBEELD

Boven de vijf zintuigen uit

/ 11

IN GESPREK MET DE
NIEUWE VOORZITTER
VAN DE STICHTING
RUDOLF STEINER
VERTALINGEN

Op zoek naar het universeel menselijke

/ 6

VRAAGSTUK

Het geheim van het vinden

/ 15

REEDS
VERSCHEENEN
DELEN

Rudolf Steiner werken & voordrachten

/ 18

BERICHT VAN DE
PENNINGMEESTER

Scholingsweg in de antroposofie

/ 20

Begunstiger worden?

/ 22

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Nieuwsbrief nr. 33 najaar 2022

Secretaris
Mayke de Witt Hamer
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn
secretaris@steinervertalingen.nl

Penningmeester
penningmeester@steinervertalingen.nl

www.steinervertalingen.nl

Triodos Bank NL80 TRIO 0212 1852 25
ING NL88 INGB 0000 6983 88
KVK Utrecht 41183837

Bestuur
Ignaz Anderson, voorzitter
Mayke de Witt Hamer, secretaris
vacant, penningmeester
Jeannette Boertien, lid
Maaïke van Koert, lid

Redactie
Frans van Bussel
Michel Gastkemper
Jana Loose
Cisly Burcksen

Uitgever
Hapé Smeele i.o.v. Steinervertalingen

Redactie Nieuwsbrief
Jana Loose

Vormgeving
Angélique Kleijne

Afbeelding omslag
Omslagontwerp van Angélique Kleijne
voor de uitgave *Wetenschap & wereldbeeld. Het spirituele perspectief*

Noodzakelijke zingeving

In 2019 is SteinerVertalingen een nieuwe weg ingeslagen, waarbij we met een nieuwe vormgeving en samenstelling een brug willen slaan naar een breder publiek. Inmiddels zijn we toe aan onze vierde uitgave in deze nieuwe serie, *Wetenschap & wereldbeeld. Het spirituele perspectief*. Het is een uitgave waarin de samensteller Jesse Mulder de noodzaak onderstreept van onze zoektocht naar zingeving als aanvulling op de natuurwetenschappen die ons wereldbeeld bepalen.

Rudolf Steiner omschrijft de antroposofie als iets fundamenteels, tussen het materiële en het spirituele, dat om verder onderzoek en verdieping vraagt. Een relevant thema: welke aandacht krijgt de zingeving in het streven naar nog meer materiële welvaart?

Jesse Mulder legt in zijn voorwoord uit dat de wetenschap zeer bepalend is voor ons wereldbeeld. Hoe is de aarde ontstaan? Hoe heeft de mens zich ontwikkeld? De uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek (we zijn het gevolg van biochemische processen) bepalen in sterke mate hoe wij over deze vraagstukken denken. Maar wat is dan de zin van het leven?

De antroposofie ziet de mens als voortgebracht uit scheppende geestelijke wezens, waarbij de mens uiteindelijk tot zichzelf komt, tot een zelfbewustzijn in harmonie met de natuurlijke omgeving. Dat dit proces nog niet is afgerond kunnen we dagelijks om ons heen waarnemen: de aarde wordt leeggeplunderd,

mensen en dieren worden uitgebuit. Dit handelen is het gevolg van een gebrek aan zingeving.

Het is daarom essentieel om op zoek te blijven naar zingevende perspectieven. De antroposofie kan verder bouwen op natuurwetenschappelijke bevindingen en deze aanvullen vanuit een spiritueel en holistisch perspectief. Jesse Mulder gaat daarbij prikkelende vragen niet uit de weg. Wat is werkelijkheid en wat is illusie? Hoe behoud je wetenschappelijke objectiviteit en voorkom je

willekeur, wanneer je innerlijke ontwikkeling nastreeft?

Klaas van Egmond, wetenschapper en antroposoof, schrijft in dit nummer een eerste reflectie op het nog te verschijnen boek.

Tot slot willen we allen die onze vertalingen een warm hart toedragen, ons aanbevelen of ons financieel steunen, van harte bedanken.

*Met een hartelijke groet
namens het bestuur,*

*Floris Lambrechtsen,
penningmeester*

Op zoek naar het universeel menselijke

Tekst: Jana Loose

Ignaz Anderson is de nieuwe voorzitter geworden van het bestuur van de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen. Jeannette Boertien, die de voorzittershamer aan hem heeft overgedragen, blijft actief als bestuurslid.

Met zijn beweeglijkheid en gedrevenheid in het verbinden van mensen is Ignaz bepaald geen onbekende figuur in antroposofische kringen. Een gesprek over zijn drijfveren en zijn verwachtingen als nieuwe voorzitter.

Je hebt al een hele geschiedenis in antroposofische werkvelden. Kun je beknopt beschrijven hoe jouw pad tot nu toe is gelopen?

“Om te beginnen: ik ben vierenzestig jaar, getrouwd met Carin, we hebben twee dochters, Jeanine en Julia, en een kleindochter Anna. Mijn wieg stond in Bandung, Indonesië, maar ik groeide op in Breda. Na de middelbare school ging ik pedagogie studeren. Ik was nog totaal onbekend met antroposofie toen ik – 17 jaar oud – een lezing bezocht van een mij ook nog onbekende heer Veltman. Het ging over het stellen van grenzen aan kinderen. Ik had zo mijn eigen

ideeën daarover en stelde hem een vraag. Daarop zegt een mevrouw naast mij: ‘Zo’n vraag kun je niet stellen als je niet weet wat antroposofie is!’ Bij het verlaten van de zaal ontwaarde ik op een tafeltje een papier waarop je kon intekenen voor een studiegroep ‘Filosofie van de Vrijheid’. ‘Een mooie titel,’ dacht ik, en tekende in. Later bleek dat het diezelfde mevrouw was die leiding gaf aan die studiegroep. Drie jaar hebben we gewerkt aan dit boek. Mijn enthousiasme hierover vond weerklank bij een van mijn docenten op de PA, en die besloot ‘De filosofie van de Vrijheid’ op te nemen in het curriculum. In die tijd deed ik

mee in het Studiecentrum in Breda, volgde de scholingscursus Antroposofie bij Daan van Bemmelen en raakte in contact met allerlei 'grote' vrijeschoolleraren. Op aanraden van Hans Peter van Manen ging ik in Dornach deelnemen aan de Jeugdsectie en daar ontmoette ik leeftijdgenoten, en natuurlijk Jörgen Smit.

Het was Christof Wiechert die mij binnenhaalde in De Vrije School in Den Haag. Eerst mocht ik alleen maar klassen van collega's overnemen, maar toen ik 25 jaar was, kreeg ik eindelijk een 1^e klas die ik acht jaar mocht blijven begeleiden. De gesprekken met Van Bemmelen waren voor mij in die begintijd heel belangrijk, net als de samenwerking met Hans Peter van Manen en het deelnemen aan de grote wereldlerarenconferenties. Gaandeweg ontdekte ik hoe terecht het is dat het vrijeschoolonderwijs uitgaat van een 'mensbeeld voor iedere klas'. Ik ging begrijpen dat het leerplan van de 1^e klas een 'antwoord' is op de latente vraag van het kind: hoe verhoud ik mij tot de wereld? Daarom komt in die 1^e klas bijvoorbeeld het vak heemkunde voor. Met het jaar gaat het kind geleidelijk aan meer gedetailleerd naar de wereld kijken. In gesprekken met ouders, op school of bij huisbezoeken, was dit een thema, ook wat ouders zelf vandaaruit kunnen doen. Dat werd de basis voor studiegroepen en

voor vriendschappen. Vanuit een onderzoeksgroep met Ate Koopmans ontwikkelde zich 'de kunst van de kinderbespreking' waarin een lerarenkring zich focust op het oplossen van een brandende vraag van een leerkracht. In een groep hebben we die methode samen met Christof Wiechert verder ontwikkeld. Je kunt het zien als een sociale vorm waarbij het team op zoek gaat naar 'wat vraagt dit kind eigenlijk?'. De kunst was dan om binnen een uur met elkaar een beeld, een diagnose en pedagogische handvatten te vinden waarmee het kind, de leerkracht en het team verder konden. De inspiratie vloeide voort uit menskundige aanwijzingen van Rudolf Steiner. "

Tussendoor zat je ook nog in het landelijke bestuur van de Antroposofische Vereniging in Nederland, de AVIN.
 "Dat klopt. Ik werd voor 'mercuriale' (verbindende, onderhandelings-) zaken gevraagd om samen met Christine Hebert een jaar of twee mee te komen werken in dat bestuur. Er speelde van alles in die tijd, zoals het gebouw op de Reehorst. Zij wilden dat ik als jong iemand de gesprekken modereerde. Mijn basis vanuit de pedagogie was de Algemene Menskunde. Vanuit mijn vakgebied had ik een brede interesse in het algemeen menselijke, en dat kwam ik in de vereniging in

'Wat nodig is: goede thema's die mooi vertaald, mooi uitgegeven, vlot ademend en actueel verbindend zijn.'

allerlei gebieden tegen. Ik kon het begrijpen omdat ik voelde er zelf een relatie toe te hebben, tot in de diepste kern. De algemene menskunde, het 'universele mensbeeld', bepaalt hoe je naar de wereld kijkt, naar de mens en de samenleving. Het thema, 'Bezieling van organisaties', ontstond daar als vanzelf."

Intussen werkte je nog steeds op de vrijeschool aan de Abbenbroekweg, maar daar ben je niet gebleven, want je stapte toen over naar de Iona Stichting. En waar sta je nu?

"In 2001 werkten we aan een groot Unesco-waterproject op de Haagse vrijeschool, daarna was ik vijf jaar deelnemer aan de Unesco-Taskforce Education for Sustainable Development. Nog voor ik het gerealiseerd had, kwam in 2004 de vraag van het bestuur van de Iona Stichting. Daar ontmoette ik opnieuw de grote diversiteit aan maatschappelijke initiatiefkracht. Ook hier plaatsten we een brandende initiatiefvraag in het centrum en besloten hier collectief over. Het ging steeds om het universeel menselijke dat we wilden bevorderen in de samenleving. Ik ontdekte dat filantropie en onder-

wijs beide het ontwikkelpotentieel in de ander willen stimuleren.

Twee jaar geleden ging ik zelfstandig verder. Ik werk sindsdien innovatief, adviserend en meer ondernemend, aan de omgang met schenkgeld. Om ondernemers met een vernieuwend concept die geen 'family, friends of fools' hebben die in hen geloven, toch hulp te bieden om iets te herstellen rond de primaire levensbehoeften in de vier basisgebieden: onderwijs, zorg, landbouw/voeding en energie. Dat past bij de 'Re-generation': herstellen wat misgegaan is in onze en voorgaande generaties: re-use; re-cycle, re-create etc. Het is 'filantropie in een nieuwe economie': hergebruiken van kapitaal (schenkgeld) om méér ondernemend de wereld opnieuw in balans te brengen."

Je hebt dus je sporen getrokken vanuit een brede, universele, maatschappelijke interesse. Hoe denk je als nieuwe voorzitter die verbinding door te trekken naar de Steiner Vertalingen?

"Via de Iona Stichting had ik al één standbeen in de antroposofie en één in de maatschappij. Daarom

trekt de 'derde fase' van de Steiner Vertalingen mij aan. Als je wilt dat een nieuw boek in een bredere kring landt, dan moet je ook mensen van buiten betrekken. Hoe, en in welke omgeving bied je bijvoorbeeld het nieuwe 'wetenschapsboek' van Jesse Mulder aan? Het gaat niet alleen om vertalen en inleiden, maar om antroposofie te helpen incarneren in het Nederlandse taalgebied. Dat vraagt erom die tekst opnieuw te vertalen, om te zetten naar een handelingsperspectief. Om je levensbeschouwelijke doel te bereiken, heb je meer nodig dan 'softe' bezielde vragen; veel zachte vragen vergen een helder hard gestructureerd antwoord. Wie zijn onze doelgroep, hoe spreken we die mensen aan? Door nieuwe taal te scheppen? Als het woord er niet is, dan moet je het zien te vinden. We moeten zorgen voor het sociale veld waarin het moet gaan leven, belangstelling wekken, dialoogvaardig worden. Algemeen menselijk, universeel menselijk zijn, betekent interesse hebben in de taal van anderen. SteinerVertalingen wil een stap zetten naar een breder maatschappelijk draagvlak. Dat houdt ook het

versterken van de samenwerking met de Antroposofische Vereniging in. We hebben bijvoorbeeld een Kenniscentrum op onze website, een infrastructuur waar vragen gesteld en beantwoord kunnen worden en waar we eigentijdse thema's zoeken en bespreken. Ik vind het belangrijk dat de begunstigers dat ook ervaren en dat ze zich uitgenodigd voelen om mee te kijken naar welke thema's ertoe doen in de toekomst. Wat zijn de maatschappelijke vraagstukken, wat is nu de nieuwe opdracht van de werkgebieden en hoe is dat vanuit het werk van Rudolf Steiner te vertalen naar de kantelpunten van deze tijd? Dus wat nodig is, zijn goede thema's die mooi vertaald, mooi uitgegeven, vlot ademend en actueel verbindend zijn. Dat betekent: luisteren naar de toekomst die zich aandient."

FOTOGRAFIE:
HAPÉ SMEELE

Boven de vijf zintuigen uit

Tekst: Klaas van Egmond

Het is nu voor iedereen duidelijk dat zich op alle maatschappelijke terreinen gelijktijdig een stapeling van problemen voordoet. Langzaam dringt het besef door dat die problemen zich niet meer op de gebruikelijke manier laten oplossen, omdat ze juist op die gebruikelijke manier zijn ontstaan. Hier en daar suggereert iemand dat we wellicht moeten nadenken over een wisseling van paradigma, over een andere manier van kijken naar de wereld en naar onszelf. Uitgerekend op dat moment verschijnt het boek 'Wetenschap & Wereldbeeld' waarin filosoof Jesse Mulder een mooie en uitgebreide inleiding schrijft op enkele geselecteerde en nieuw vertaalde voordrachten van Rudolf Steiner. Het is het juiste antwoord op het juiste ogenblik.

Zowel uit de voordrachten als uit de inleiding komt helder naar voren dat we in de huidige, zeer zorgelijke situatie zijn beland doordat we, vooral sinds de periode van de Verlichting (1650-1800), onze kijk op de wereld hebben verengd tot wat we, gesteund door de opkomende natuurwetenschappen, met onze vijf zintuigen kunnen ervaren. Dat heeft aanvankelijk het nodige opgeleverd, maar uiteindelijk is in dat '(natuur-) wetenschappelijke' wereldbeeld alles materie, is de mens een biologische computer en is er geen ruimte voor de vrije wil. En, zoals verschillende hedendaagse filosofen naar voren brengen, is er ook geen moreel kader meer. In die wereld is iedere samenhang zoek. We denken alles met techniek te kunnen oplossen en realiseren, ook de 'duurzaamheid' van die wereld zelf.

Tegenover dit beperkte (mens- en) wereldbeeld, stellen Steiner en Mulder het 'antroposofische' mens- en wereldbeeld, waarin de materialistische oriëntatie wezenlijk wordt aangevuld met het spirituele perspectief. In het gesprek

na zijn voordracht in Stuttgart in 1920 wijst Steiner erop 'dat we als mensheid nu het stadium hebben bereikt waarin het leven vanuit de geest moet worden geleid, vanuit een geest die van binnenuit wordt onderkend en daardoor ook kan herkennen wat ons in de buitenwereld tegemoet treedt' (p. 96). Dat is een mens- en wereldbeeld dat ver boven de biologische computer en de mechanische wereld uitstijgt. Het maakt de grotere samenhangen begrijpelijk en daarmee de grote (duurzaamheids-)problemen oplosbaar.

Maar achter die verbreding van het natuurwetenschappelijke naar het 'antroposofische' wereldbeeld komt de vraag vandaan naar de wetenschap zelf. Wanneer noemen we iets 'begrijpelijk' en wanneer kunnen we wat we van binnenuit onderkennen en vanuit de buitenwereld herkennen, als 'werkelijkheid' en redelijk objectieve 'waarheid' zien? De natuurwetenschappelijke methode berust op het generaliseren van de subjectieve ervaring van de vijf zintuigen, de 'waarnemingen',

'Ook doorgewinterde darwinisten zullen toegeven dat voortgaande bewustzijnsontwikkeling de rode draad van de evolutie is.'

tot een objectieve theorie. Niet alles komt daarbij van buiten. We maken ook gebruik van de wiskunde die we van binnenuit vormen en in wisselwerking met de ervaringen van anderen als objectief beschouwen. In beginsel kan de opgestelde objectieve theorie door iedereen worden getoetst in experimenten die zich vaak in het laboratorium eindeloos laten herhalen, of in andere gevallen zich in de werkelijke wereld maar één keer voordoen, zoals in de 'geschiedenis', of in de 'economie'.

Hoe zit het dan met het waarnemen, onderkennen en begrijpen van wat ons vanuit de geestelijke kant tegemoetkomt? Moeten aan die geesteswetenschap niet dezelfde eisen worden gesteld als aan de materialistische natuurwetenschap? Zoals Steiner in een van de voordrachten aangeeft, gaan geestelijke waarnemingen boven de vijf zintuigen uit. Het vergt de overgang van het gewone bewustzijn naar het ervarende bewustzijn en dat is nog niet iedereen gegeven. Maar wat is er tegen om uit te gaan van de ervaringen van mensen die dat vermogen al wel hebben? Ook doorgewinterde darwinisten zullen toegeven dat voortgaande bewustzijnsontwikkeling de rode draad van de evolutie is. En als dan ook

nog die 'helder-ziende' ervaringen goeddeels met elkaar overeenstemmen en in dezelfde richting wijzen, dan is er weinig verschil met de kwantumfysica die voor 'gewone' mensen voorsnog ook moeilijk te begrijpen is. Bovendien bestaat die grote onderlinge overeenstemming over wat er uit die geestelijke sfeer op ons afkomt al millennia. Zowel vanuit de filosofie, antropologie en psychologie, als uit talloze meesterwerken van kunst en cultuur waaronder die van Shakespeare en Mozart, komt al heel lang datzelfde mens- en wereldbeeld naar voren. Dat 'empirische', proefondervindelijke gegeven is niet zonder wetenschappelijke betekenis.

Een tweede markant punt dat Steiner in zijn voordrachten, en Mulder in zijn inleiding, naar voren brengt, is de moraliteit, onze opvattingen over goed en kwaad. Het mens- en wereldbeeld is een afbeelding van onze visie op de 'menselijke natuur' en die speelt in de ethiek, de theorie achter de praktische moraliteit, een doorslaggevende rol. Veel filosofen zijn van mening dat het natuurwetenschappelijke wereldbeeld de wezenlijke menselijke natuur zo zeer tekortdoet, dat daarmee het morele kader verloren is gegaan. Maar in het meer volledige, 'antroposofische' mens- en wereldbeeld, waarin ook

ruimte is voor de verticale, spirituele component, kan dat morele kader worden hervonden. Moraliteit, wetenschap en kunst nemen daarin dan weer hun eigen positie in en het goede, het ware en het schone vallen weer samen.

In de derde plaats heeft het beperkte wereldbeeld consequenties voor de wetenschap waarop het is gebaseerd. In een in dit boek opgenomen voordracht over de 'academische studie en innerlijke beklemming', in 1923 in Dornach, geeft Steiner aan dat veel studenten het eenzijdig natuurwetenschappelijke mens- en wereldbeeld als te beperkt en verstarrend ervaren (p. 179). Dat is nu niet anders. Dit beperkte (natuurwetenschappelijke) wereldbeeld legt tegelijkertijd beperkingen op aan de bijbehorende wetenschap; wat niet in dat wereldbeeld past, kan niet waar zijn. Vanuit de meer complete visie op de menselijke natuur moeten we daarom de moed en de mogelijkheid hebben om opnieuw hypothesen te formuleren over 'wat de wereld in haar binnenste bijeenhoudt' (p. 77). In die zin is het antroposofische mens- en wereldbeeld, ook in wetenschappelijk opzicht, de voortzetting van het nu vastlopende natuurwetenschappelijke mens- en wereldbeeld en kan het de basis vormen voor het zo hoognodige nieuwe paradigma.

Het geheim van het vinden

Tekst: Frans van Bussel

Van Picasso is de uitspraak bekend: 'Ik zoek niet, ik vind.' Soortgelijke uitlatingen deed ook Rudolf Steiner meermaals, zoals deze: 'Wordt iemand geesteswetenschapper, dan komt hij niet meer zoals vroeger met tassen vol boeken terug van de bibliotheek, maar hij grijpt meteen naar het juiste.'

Alfred Meebold (1863-1952), een leerling van Rudolf Steiner, beschrijft in zijn boek 'Erinnerungen an einen Geistesriesen' hoe ver dat juiste grijpen ging.

'Wij zaten alleen in mijn werkkamer aan een tafel. Tegen de achterwand stond mijn bibliotheek. De doctor zat tegenover mij, zodat hij de boeken in zijn blikveld had. Ik had hem gevraagd of hij mij iets over de signatuur van de dingen wilde vertellen. [De middeleeuwse opvatting dat aan het uiterlijk van planten is af te lezen welke geneeskrachtige werking ze hebben.] Hij antwoordde dat iedere occultist van de middeleeuwen daarover sprak. Ik wierp tegen dat die werken moeilijk te vinden waren en dat ik in de uitgave van Agrippa von Nettesheim die ik bezat, daarover niets had gevonden. Hij ging hier niet verder op in en sprak over andere dingen.

Vervolgens stond hij plotseling op, zonder zijn verhaal te onderbreken, liep om de tafel heen naar mijn bibliotheek en stelde zich zo op dat zijn blik zijdelings over de boekenrijen gleed. Daarop zette hij twee stappen naar de andere kant van de kast. Ik had me omgedraaid, zodat me niets ontging.

Nu had ik lang geleden bij een uitverkoop van winkeldochters van de bekende uitgeverij Scheible 60 à 70 boeken voor een prikje bemachtigd. Ik had die boeken nog altijd niet gesorteerd, maar ze hier en daar, boven of onder in de kast, willekeurig een plek gegeven. Een van die stapels bevond zich aan de uiterste linkerkant

van de kast, maar zo hoog bovenop, dat je er nog net met een uitgestrekte arm bij kon. Daar reikte doctor Steiner naar. Maar hij trok niet al die zeven of acht boeken tevoorschijn, maar reikte naar het bovenste, echter niet naar het bovenste boek dat ik zag, maar nog dieper daarachter. Hij trok een klein boekje in octavo tevoorschijn dat naar de achterwand van de kast was gegleden, maar zonder er een blik op te werpen liep hij terug naar zijn stoel, ging zitten en legde het boekje voor zich op tafel. Noch op de voorkant, noch op de rug was een titel of opschrift te ontwaren.

Doctor Steiner sprak rustig verder. Hij zocht ook nu niet naar een titelpagina van het boek, dat [door de binder] nog niet open was gesneden, maar haalde zijn zakmes tevoorschijn en stak daarmee zijdelings in de bladzijden. Zo opende hij het boekblok aan één kant, keek erin, stak het mes er nog iets dieper in en keek nog eens. Daarop legde hij het mes weg, streek met zijn hand over de bladzijden om te voorkomen dat ze dicht zouden vallen, maakte zijn zin af en reikte mij het boek aan met de woorden: 'Hier hebt u het.' Op de rechter boekpagina opende een nieuw hoofdstuk, en de titel luidde: *De signatura rerum.* ('Over de signatuur van de dingen'. Een werk van Jakob Böhme.)

'Hier hebt u het.'

Vraagstuk voor de lezers

De redactie van de Nieuwsbrief wilde haar lezers deze geheimzinnige verbinding van Rudolf Steiner met de inhoud van boeken niet alleen niet onthouden, maar ook als vraagstuk voorleggen. Want bedenk wel: Steiners 'intuïtie' leidt hem niet naar een brief die gisteren is geschreven en waar de geest van de schrijver als het ware nog omheen hangt. Nee, deze tekst was in 1622 door Böhme geschreven, vervolgens als boektekst gezet door een zetter, die de loden letters als het ware machinaal op de juiste plaats legde, waarna dit geestloos procedé bij iedere nieuwe druk van het boek werd herhaald, ook bij de uitgave van Scheible, die Steiner tenslotte in handen had.

Dus beste lezers, welke geheimzinnige krachten zouden hier in het spel zijn?

Rudolf Steiner | werken & voordrachten

- Algemene menskunde als basis voor de pedagogie, GA 293
- Antroposofie. Een nieuwe benadering, GA 234
- Antroposofie voor jonge mensen, GA 217
- De antroposofische beweging I. Ontstaansgeschiedenis, GA 257, *een keuze*, en GA 258
- De antroposofische beweging II. Toekomstimpulsen, GA 260 en GA 260a, *een keuze*
- Antroposofische weekspreuken, GA 40
- Apocalypse en priesterschap, GA 346
- Het bewustzijn van de ingewijde, GA 243
- Het Bijbelse scheppingsverhaal, GA 122
- De bovenzinnelijke mens. Het leven na de dood, GA 231
- Brieven, *div. GA, een keuze*
- De christelijke inwijding en de mysteriën van de oudheid, GA 8
- Egyptische mythen en mysteriën, GA 106
- Het esoterische christendom, GA 118 en GA 130, *een keuze*
- Esoterische scholing, GA 264-268, *een keuze*
- Euritmietherapie, GA 315, *uitgave buiten de reeks Werken & voordrachten*
- Het evangelie naar Johannes, GA 103
- Het evangelie naar Lucas, GA 114
- Het evangelie naar Marcus, GA 139
- Het evangelie naar Mattheüs, GA 123
- De filosofie van de vrijheid, GA 4
- Gedichten, spreuken, meditaties, GA 40 *e.a.*
- Geesteswetenschap en geneeskunde, GA 312
- Genezend opvoeden. Over kinderen met een ontwikkelingsstoornis, GA 317
- Gezondheid, ziekte, genezing, *div. GA*
- Grondslagen voor een verruiming van de geneeskunde, GA 27
- In het midden de mens. De bronnen van goed onderwijs, *div. GA*
- Inzicht in het mysterie van Golgotha, GA 175, *een keuze*
- Jaarfeesten, *div. GA*
- Karma van het beroepsleven. Werken aan de toekomst, GA 172
- Karmaonderzoek 1, GA 240, *een keuze*, en GA 235
- Karmaonderzoek 2, GA 236, *een keuze*
- Karmaonderzoek 3, GA 236, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 4, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 5, GA 238
- Kerngedachten van de antroposofie, GA 26
- De kernpunten van het sociale vraagstuk, GA 23
- Kosmische hiërarchieën. De evolutie van aarde en mensheid, GA 110
- De kringloop van het jaar, GA 223 en GA 229, *een keuze*
- Kunst en cultuurvernieuwing, GA 275
- Macrokosmos en microkosmos, GA 119
- Meditatie, GA 12, GA 16 en GA 17
- Menswaardige voeding, *div. GA*
- Metamorfofen van de ziel, GA 58/59, *een keuze*
- In het midden de mens. De bronnen van goed onderwijs, *div. GA, een keuze*
- Mijn levensweg, GA 28
- Mysteriedrama's I: De poort van de inwijding en De beproeving van de ziel, *uit GA 14*
- Mysteriedrama's II: De wachter aan de drempel en Het ontwaken der zielen, *uit GA 14*
- Mysterieplaatsen en inwijdingswegen, GA 232
- Opvoeding en onderwijs. Spirituele grondslagen, GA 305, *een keuze*
- Opvoedkunst. Het hart van de vrijeschool, GA 294
- Over de drempel. Spirituele ervaringen, GA 147 *e.a.*
- Sociale toekomst, GA 332a
- Spiritualiteit en pathologie. Een cursus voor artsen en priesters, GA 318
- De spirituele bronnen van de kunst, GA 271
- De sterrenwereld en de mens, *div. GA*
- De strijd om het mens-zijn. Aspecten van het kwaad, *div. GA*
- Theosofie. Essentie van het mens-zijn, GA 9
- Uit de schoot der goden. De werkelijkheid van de evolutie, GA 132
- Uit de sterren. De lange weg naar een nieuwe geboorte, *div. GA*
- Verborgene geschiedenis. Open toekomst, *div. GA*
- Voorbij de grenzen van de natuurwetenschap, GA 322
- Vorm en beweging. Architectuur, beeldhouwkunst, euritmie, *div. GA*
- Vruchtbare landbouw op biologisch-dynamische grondslag, GA 327
- Waarheid en wetenschap en Filosofie en antroposofie, GA 3 en GA 35, *een keuze*
- Wegen naar Christus, GA 131
- De weg tot inzicht in hogere werelden, GA 10
- Wereldgeschiedenis in het licht van de antroposofie, GA 233
- De wereld van de gestorvenen, GA 141 *e.a.*
- Werkingen van het karma, GA 120 en GA 135
- De wetenschap van de geheimen der ziel, GA 13
- Wetenschap & wereldbeeld. Het spirituele perspectief, GA 75 *e.a.*
- Het wezen van de kleuren, GA 291
- Zintuigen en levensprocessen, *div. GA*
- Voorgenomen thematische uitgaven*
- Levenskunst
- Mens tussen de dieren

GA: onder dit nummer opgenomen in de Rudolf Steiner Gesamtausgabe, Rudolf Steiner Verlag, Dornach.

Scholingsweg in de antroposofie

Het jaar 2021 was een boeiend jaar voor SteinerVertalingen. De vernieuwingen die we in 2019 en 2020 hebben ingezet kregen de kans zich te bewijzen. Hoe hebben we het jaar kunnen afsluiten?

KOERS

De prioriteit blijft onverminderd bij het vertalen en uitgeven van het werk van Rudolf Steiner, de aandacht is meer van binnen naar buiten verschoven. Het bestuur wil een brug slaan tussen het gedachtegoed van Steiner, de begunstigers en een groeiende doelgroep van belangstellenden. Daarbij kiezen bestuur en redactie bewust voor actuele thema's bij het ontwikkelen van nieuwe uitgaven.

ORGANISATIE

Het ondernemerschap vraagt om een open houding richting de doelgroep waardoor de boeken inhoudelijk toegankelijker en beter beschikbaar zijn. Omdat het niet mogelijk is om alle titels fysiek op voorraad te houden, zijn alle titels (een jaar na verschijnen) digitaal gratis verkrijgbaar via de webwinkel. Een steeds groter deel van de omzet wordt gerealiseerd via onze webwinkel. Het afgelopen jaar is door de uitgever, de redactie en het bestuur gewerkt aan het realiseren van een nieuwe uitgave *In het midden*

de mens, een heruitgave met nieuwe tekstuele vormgeving *Theosofie* en drie reguliere herdrukken *Algemene menskunde*, *De weg tot inzicht in hogere werelden* en *Genezend opvoeden*. De nieuwe uitgave is gepresenteerd op een goedbezochte boekpresentatie waarvan een filmverslag is gemaakt, en ook op digitale wijze door middel van een Zoom-bijeenkomst, en een gefilmd interview.

FINANCIËN

Het derde jaar als onderneming is opnieuw een succes geweest: de reserves en onze kaspositie zijn verder toegenomen door het positieve financiële resultaat. De baten uit schenkingen en verkopen waren hoger dan de lasten van nieuwe uitgaven en herdrukken. Door het kiezen van actuele thema's en het onder de aandacht brengen van de boeken (ook online) zijn de opbrengsten uit de boekenverkoop verder gestegen. Dit succes is opnieuw te danken aan de vruchtbare samenwerking tussen SteinerVertalingen en Nachtwind. De uitgaven zijn gedaald tot circa € 84 duizend doordat er minder herdrukken zijn uitgegeven. De omzet uit de verkoop van boeken is gestegen van circa € 38 duizend naar € 42 duizend. Hierbij zijn de verkopen verschoven van de boekhandel naar de webwin-

kel, waardoor de verkoopmarges zijn verbeterd. Hoewel de financiën zijn verbeterd, blijven de bijdragen van de begunstigers onontbeerlijk voor een gezonde financiële situatie. Het aantal actieve begunstigers is opnieuw licht gedaald van 444 naar 430, maar het bedrag per begunstiger is gestegen.

PERSOONLIJK BERICHT

Dit is mijn laatste bericht als penningmeester van de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen. Vanaf 2015 heb ik deze rol vervuld en er zijn sindsdien veel veranderingen in gang gezet, waardoor de stichting er nu financieel (en ook in andere opzichten) een stuk beter voorstaat. Het was voor mij een scholingsweg in de antroposofie en ik heb ervan genoten. Ik wil mijn opvolger veel succes wensen, al is deze nog niet bekend. En ja, u kunt dit lezen als een oproep.

Namens het bestuur van de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen,

*Floris Lambrechtsen,
penningmeester*

Steiner
Vertalingen
zoekt
versterking

Begunstiger worden?

Onze begunstigers vormen sinds de oprichting het fundament van de Rudolf Steiner Vertalingen. Met elkaar zorgen zij ervoor dat het werk van Rudolf Steiner verder kan worden vertaald en uitgegeven. Zo wordt het bereik en de betekenis van zijn werk in het Nederlandse taalgebied vergroot. Met een bedrag van minimaal € 65 per jaar steunen de begunstigers het werk van de stichting. Jongeren (tussen 18 en 25 jaar) doen dit door € 25 per jaar bij te dragen.

In principe verschijnt ieder jaar een nieuwe uitgave, daarnaast zorgt de stichting dat de boeken beschikbaar blijven door het herdrukken en actualiseren van uitgaven. Begunstigers die in één keer een bedrag willen schenken van ten minste € 3.000, mogen een aantal uitgaven kiezen uit de reeds verschenen reeks. U kunt zich aanmelden als begunstiger door contact op te nemen met ons secretariaat via secretaris@steinervertalingen.nl of via het aanmeldingsformulier op onze website www.steinervertalingen.nl/home/begunstiger.

DE VIJF LAATSTE
UITGAVEN VAN DE
NIEUWE REEK

Ja! Ik wil graag bijdragen aan het tot stand brengen van de editie *Rudolf Steiner | werken & voordrachten*. Hiernaast geef ik mijn keuze aan.

- Ik geef mij op als begunstiger en ben bereid tot een gift van € 65 per jaar. Ik ontvang de delen van het lopende jaar.
- Ik geef mij op als jonge begunstiger en ben bereid tot een gift van € 25 per jaar. Mijn geboortejaar is _____
- Ik geef mij op als groot begunstiger. Ik maak een bedrag van € 3.000 over en ontvang een aantal zelfgekozen (beschikbare) uitgaven uit de reeds verschenen reeks boeken.
- Ik overweeg u te steunen met een periodieke uitkering of een legaat. Neemt u contact met mij op.

Bijdragen kunnen worden overgemaakt op de rekening bij de ING bank, nr. NL88 INGB 0000698 388 of de rekening bij de Triodos Bank, nr. NL80 TRIO 0212 1852 25 t.n.v. Stichting Rudolf Steiner Vertalingen te Zeist.

Naam _____ m/v

Adres _____

Postcode _____ Plaats _____

E-mailadres _____

Telefoon _____

Deze bon graag in een voldoende gefrankeerde envelop toezenden aan:

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn